

Ekotuotteille yhteiset arviointiperusteet

(Helsingin Sanomat 9.1.2011)

”Liian monet tavarat ja palvelut saavat nyt viherpesun vaillinaisin perustein, ja kuluttajia johdetaan harhaan ilman, että ympäristöä edes vähän säästyy.”

Kuluttajien into ehkäistä valinnoillaan ilmastonmuutosta ja säästää ympäristöä on ilahduttavaa. Sen tietäminen, mikä on ympäristölle hyväksi, onkin vaikeampaa. Vesisähköä, ekoenergiaa ja muita ”vihertuotteita” markkinoidaan usein kertomatta, mikä on tavarun tai palvelun todellinen kuormitus raaka-aineiden hankinnan, valmistuksen, kuljetuksen, käyttötapojen ja jätteenkäsittelyn jälkeen luonnolle ja ympäristölle.

Markkinointia valvovilta viranomaisilta ei sellaista tietoa ja osaamista voida yksin vaatia. Tuotteiden elinkaaritutkimukset ovat kalliita. Kuluttajajärjestöillä ei edes Euroopan tasolla ole varoja sellaisiin tutkimuksiin eikä aina asiantuntemusta niihin perustuvaan tekniseen neuvontaan.

Euroopan unionilla on tutkimusohjelmia, joita vihermarkkinoinnissa ja sen arvioinnissa voidaan käyttää hyväksi, ja niin tulee tehdä. Siinä standardoimisjärjestöt sopivat toimijoiksi varsinkin, jos kuluttajat pääsevät mukaan asteikkojen muotoiluun teollisuuden ja kaupan lisäksi.

Luonnonsuojelujärjestöt ovatkin aktiivisia ekomerkkien ja sertifikaattien ehtojen asettamisessa. Siihen niillä on valmiudet. Kansallisissa ekomerkeissä piilee kuitenkin haittapuolia, jotka on hyvä tunnistaa, jotta järjestelmä on luotettava ja palvelee hyvin kaikkea päätöksentekoa.

ENSINNÄKIN tuotteet eivät tarvitse turhia vaatimuksia. Ehto on vaikea, koska kuluttajatkin ovat erilaisia. Ekomerkeillä ei kuitenkaan tule lisätä kulutusta. Ne eivät saa innostaa turhiin hankintoihin. Jos sertifikaatin ehdot poikkeavat markkinoilla jo toimivien tai tänne pyrkivien tuotteiden ehdoista, ne voivat vääristää kilpailua. Kansainvälisessä kaupassa sertifikaatteja ei aina edes voida vaatia, jos tuotteesta ei ole haittaa ihmisten ja eläinten terveydelle eikä ympäristölle. Tullaan siis tilanteeseen, jossa tuontituotteiden vaatimukset ovat vähäisempia kuin kotimaassa tai sisämarkkinoilla.

”Ekomerkeillä ei tule lisätä kulutusta. Ne eivät saa innostaa turhiin hankintoihin.”

KANSALLISELLA sertifikaatilla on kuitenkin jopa omaatuntoa rauhoittavaa vaikutusta kuten Suomen luonnonsuojeluliiton vaatimilla kalaportilla vesivoimasertifikaatin ehtona (HS Kotimaa 29.12.). Energian eri tuotantotapoja tuleeekin ekomerkkimarkkinoilla kohdella yhtäläisesti.

Tuulivoimayhtiöiltä tulee siksi vaatia tietoja siitä, miten meren ja rannikon tai erämaan elämää kuolee ja pilaantuu tuulipuiston takia ja sen rakennus- ja huoltotöissä. Bioenergian tuottajilta tulee vaatia selvitykset maa-alan vaihtoehtoisista käyttömuodoista jokamiehen oikeudet huomioonottaen. Lisäksi tarvitaan tietoa biomassan kasvatuksen ja kuljetusten ympäristövaikutuksista ja polton päästöistä pienhiukkaset mukaan lukien. Aurinkokennoille tarvittaneen ympäristövaatimukset ainakin materiaalien osalta.

On oikein vaatia energian tuotannolta ja käyttötavoilta niin suurta haitattomuutta ja hyötyä kuin mahdollista. Jos vaatimusten noudattamisesta annetaan sertifikaatti, sen tulee olla mieluiten koko EU:ssa yhteisesti hyväksytty ja käytetty.

Liian monet tavarat ja palvelut saavat nyt viherpesun vaillinaisin perustein, ja kuluttajia johdetaan harhaan ilman että ympäristöä edes vähän säästyy. Nimenomaan tässä taloudellisessa tilanteessa EU tarvitsee luontotietoisia ja harkitsevia kuluttajia, joille kohtuus riittää eikä kukaan jää ilman elämisen perusehtoja.

Pirkko Raunemaa

maatalous- ja metsätieteiden maisteri
Euroopan talous- ja sosiaalikomitean jäsen
Espoo